

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук,
професора Ткачової Наталії Олександрівни
про дисертацію Жога Руслана Анатолійовича
«Проектування персонального освітнього середовища
професійної підготовки вчителів музичного мистецтва»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

В умовах активної трансформації суспільства виникає потреба в професійній підготовці вчителів музичного мистецтва, які відрізняються високим рівнем фахової компетентності й успішно виховують своїх учнів як естетично розвинених і духовно багатих особистостей, здатних до прояву активної життєвої позиції та постійного творчого самовдосконалення. Тому актуальність обраної теми дослідження не викликає сумніву.

Доцільність дисертаційної праці обумовлено потребою розв'язання низки виявлених здобувачем наявних у системі музично-педагогічної освіти суперечностей: між об'єктивною потребою суспільства в учителях музичного мистецтва з високим рівнем сформованості фахової компетентності й обмеженими можливостями професійної підготовки здобувачів без досвіду музичної діяльності в умовах наявного середовища закладу вищої освіти щодо реалізації цієї потреби; між високим рівнем розроблення в педагогічній науці та практиці теоретичних основ створення середовищних умов для професійного формування фахівців музично-педагогічної сфери та недостатнім обґрунтуванням наукових засад персоналізованої професійної підготовки учителів музичного мистецтва без досвіду музичної діяльності; між потребою щодо проектування персонального освітнього середовища професійної підготовки як бази формування фахової компетентності вчителів вищевказаної категорії та недостатньою розробленістю методичних основ реалізації цього процесу.

Проведене наукове дослідження є складником науково-дослідної роботи КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР «Модернізація педагогічної системи терціарної едукції у контексті

підвищення якості професійної підготовки конкурентоспроможних фахівців і вдосконалення професіоналізму науково-педагогічних працівників» (державний реєстраційний номер № 0120U105225), що підтверджує наукову значущість дисертаційної роботи.

Тема наукової праці затверджена Вченою радою Української інженерно-педагогічної академії (протокол № 6 від 22.12.2020) і узгоджена в Міжвідомчій раді з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології в Україні (протокол № 5 від 30.11.2021).

Аналіз змісту дисертації засвідчує, що всі сформульовані в її вступі завдання дисертантом успішно виконано. Серед найбільш суттєвих результатів проведеного наукового дослідження слід визначити такі:

- обґрунтовано та розроблено модель персонального освітнього середовища, в якій відбито мотиваційну, креативну, діяльнісну та особистісну сфери майбутніх учителів музичного мистецтва без досвіду музичної діяльності, деталізовано мету та способи реалізації цієї моделі;

- науково обґрунтовано й експериментально перевірено методiku проєктування персонального освітнього середовища професійної підготовки зазначеної категорії вчителів музичного мистецтва;

- уточнено сутність поняття персонального освітнього середовища професійної підготовки вчителів музичного мистецтва без досвіду музичної діяльності як сукупності чинників освітнього процесу, які дозволяють максимально повно усунути прогалини в базовій музичній підготовці цього контингенту;

- запропоноване авторське визначення поняття фахової компетентності вчителів музичного мистецтва як інтегративної професійно-особистісної характеристики, що ґрунтується на комплексі музично-теоретичних знань, практичних умінь, досвіду їх реалізації та забезпечує здатність фахівця до ефективної музично-педагогічної діяльності, а також зміст структурних компонентів зазначеної компетентності: мотиваційно-ціннісного, когнітивно-діяльнісного, творчого та особистісного;

– набув подальшого розвитку інструментарій наповнення сфер персонального освітнього середовища професійної підготовки вчителів музичного мистецтва, зокрема форм та методів її здійснення;

– забезпечено подальший розвиток положень про діагностику стану персонального освітнього середовища професійної підготовки вчителів музичного мистецтва без досвіду музичної діяльності через устанавлення відповідності між факторами кваліметричної моделі та сферами середовища.

Позитивної оцінки заслуговує той факт, що реалізація методики проєктування персонального освітнього середовища професійної підготовки зазначеної категорії вчителів музичного мистецтва відбувалася на основі використання низки оригінальних методів і форм роботи, зокрема здійснення різновікового освітнього співробітництва через навчання в парах змінного складу; надання менторської підтримки на основі реалізації «Коригувальної карти діяльності ментора» та «Карти самодіагностики здобувача без музичного досвіду»; використання матричного підходу як основи розроблення матриці прогнозування індивідуальної освітньої траєкторії, яка забезпечує цілеспрямоване поетапне (підготовчий, основний та перевірконо-рефлексивний) усунення недоліків у базовій музичній підготовці здобувачів без музичного досвіду й яка унаочнена в науковій роботі за допомогою графіка «Лінія тренду» MS Excel.

Проведене дослідження має високе практичне значення, бо забезпечує можливість упровадження розробленої й апробованої методики проєктування персонального освітнього середовища професійної підготовки вчителів музичного мистецтва без досвіду музичної діяльності в освітній процес інших закладів музично-педагогічної освіти.

Основні результати дослідження впроваджено в освітній процес в трьох закладах вищої освіти, які забезпечують підготовку майбутніх учителів музичного мистецтва в м. Харкова, Вінниці та Мукачеві.

Не викликає заперечень обрана структура дисертації. Так, наукова праця складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних

висновків, списку використаних джерел та додатків. У вступі доведено актуальність обраної теми дослідження, визначено його мету, завдання, об'єкт, предмет, методи здійснення наукового пошуку, розкрито наукову новизну та практичну значущість результатів дослідження, наведено відомості про апробацію отриманих результатів.

У першому розділі представлено аналіз стану професійної підготовки вчителів музичного мистецтва й визначення проблеми дослідження, розкрито авторське розуміння суті персонального освітнього середовища професійної підготовки вчителів музичного мистецтва без досвіду музичної діяльності, висвітлено теоретико-практичні основи проектування персонального освітнього середовища професійної підготовки вказаної категорії педагогів. У другому розділі розкрито теоретичні та практичні засади методики проектування персонального освітнього середовища професійної підготовки вчителів музичного мистецтва без досвіду музичної діяльності, визначено теоретичні засади цієї методики, а також проаналізовано її відповідні блоки: методологічно-цільовий, змістовно-діяльнісний та діагностично-коригувальний.

У третьому розділі висвітлено організацію експерименту, схарактеризовано процес реалізації розробленої методики проектування персонального освітнього середовища професійної підготовки вчителів музичного мистецтва без досвіду музичної роботи, наведено результати перевірки цієї методики, що свідчать про її ефективність.

Схвальної оцінки заслуговує висока кількість авторських публікацій за темою дослідження – 18, із них 8 статей у фахових наукових виданнях України з педагогіки, 9 публікацій у матеріалах науково-практичних конференцій, 2 – в інших виданнях. Наукові праці автора з достатньою повнотою відображають основні положення й висновки дисертації. У цих працях та представлений дисертаційній роботі плагіату не виявлено.

Відзначаючи позитивні аспекти наукової роботи, вважаю за необхідне висловити такі зауваження щодо її змісту:

1. У дисертації теоретично обґрунтовано, розроблено й експериментально перевірено методику проектування персонального освітнього середовища професійної підготовки вчителів музичного мистецтва, без досвіду музичної діяльності. Проте з урахуванням теми дисертації вважаємо, що доцільніше було спроектувати та впровадити на практиці цілісне освітнє середовище професійної підготовки вчителів музичного мистецтва в межах закладу освіти, а потім конкретизувати, як саме забезпечувалася індивідуальна траєкторія професійного становлення здобувачів указаної категорії.

2. У підрозділі 1.1 наукової праці є посилання на додатки А (с. 277) та Б (с. 278), де наведено окремі визначення понять «професійна підготовка майбутніх вчителів» та поняття «професійна підготовка вчителів музичного мистецтва». Проте вважаю, що слід було узагальнити точки зору науковців щодо їх тлумачення, виокремити основні позиції науковців з цього питання та дати їм авторську оцінку, а тільки на цій підставі розкривати власне розуміння названих ключових понять.

3. На деяких сторінках дисертації (наприклад, с. 26, 27, 29, 49, 54, 61, 65 тощо) наведено довгі списки прізвищ науковців, які вивчали певні аспекти порушеної проблеми. Однак в основному тексті дисертації замість цих списків треба було уточнити, які саме ідеї висловлював кожен згаданий науковець та яке значення його ідеї мали в контексті проведення дослідження.

4. Не викликає заперечень наведено на с. 59 дисертації визначення освітнього середовища як сукупності матеріальних, ресурсних, фізичних, психічних, соціальних, нормативних та інших чинників освітнього процесу, міжособистісних суб'єктних відносин і спеціально організованих психолого-педагогічних умов для професійної підготовки, розвитку та саморозвитку фахівців. Проте на с. 62 персональне освітнє середовище професійної підготовки вчителів музичного мистецтва без музичного досвіду тлумачиться як «сукупність чинників освітнього процесу, що уможливають вибір таких

інформаційних ресурсів, які дозволяють максимально повно усунути прогалини в базовій музичній підготовці цього контингенту». Таке трактування є набагато вужче, ніж визначення поняття «освітнє середовище». Крім того, незрозуміло, чому призначенням цього середовища визначено не формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного профілю, а усунення прогалин у базовій музичній підготовці зазначеного контингенту здобувачів.

5. У дисертації наведено значну кількість різних моделей: «Модель ПОС професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва без музичного досвіду з деталізацією мети та способу її реалізації (рис. 1.1. на с. 72), «Спрощена модель ПОС професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва без музичного досвіду без деталізації мети та способу її реалізації» (рис. 1.2 на с. 73), «Модель структури фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва без музичного досвіду» (рис. 1.3 на с. 77); «Модель відповідності сфер персонального освітнього середовища компонентам фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва без музичного досвіду» (рис. 1.4 на с. 80), а також «Модель методики проектування персонального освітнього середовища професійної підготовки вчителів музичного мистецтва без музичного досвіду» (рис. 2.2 на 120), до складу якої ввійшли раніше згадані моделі. Вважаю, що наведення в дисертації такої великої кількості моделей, які певною мірою дублюють одна одну, тільки ускладнює сприйняття змісту наукової роботи. Варто було обмежитися наведенням основної моделі, розбудованої на основі аналізу попереднього матеріалу.
6. Підрозділ 3.2 дисертації має назву «Реалізація методики проектування персонального освітнього середовища професійної підготовки вчителів музичного мистецтва без музичного досвіду». Тому в підрозділі не слід було відображати результати вхідного тестування для визначення рівня сформованості фахової компетентності, цей матеріал варто було навести в попередньому підрозділі. Водночас у підрозділі 3.2 треба було докладно

проаналізувати, як саме здійснювалася професійна підготовка вчителів музичного мистецтва на аудиторних заняттях.

Незважаючи на висловлені зауваження, зроблено загальний **висновок** про те, що дисертація «Проектування персонального освітнього середовища професійної підготовки вчителів музичного мистецтва» є самостійною, завершеною науковою працею, що відповідає спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019) і пп. 6, 7 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор, Жога Руслан Анатолійович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
в. о. завідувачки кафедри профільної підготовки
Навчально-наукового інституту міжнародної освіти
Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна

Наталія ТКАЧОВА

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ
Науковий відділ
кадрів

